

2hh

Budapestben a fiatalok kulturális nevelésére minden érdekelt szerv nagy súlyt helyez. Mi most ennek a nagyon szerteágazó munkának csak egy részletével: a zenei neveléssel foglalkozunk. Ez természetesen nem választható el a többi művészeti ág — színház, film, könyv, képzőművészet — iránti érdeklődés felkeltésétől, de ezek nem ismerhetők és érthetők meg maradéktalanul zenei kultúra híján. Sőt, az ember mindennapi életére is meghatározó lehet a zene szeretete vagy a közömbösség iránta. Boldogabban él az, aki hallgatja, szereti, élvezi, érti a zenét; munkáját is jobban végzi, és más területek iránt is fogékonyabb, „nyitottabb” emberré válik. Ezért különösen nagy jelentősége van a zenei nevelésnek a fiatalok körében, akik most ismerkednek az élettel, a művészetekkel. Megfelelő pedagógiai érzékkel és szervezéssel irányítva őket, életük végéig jó útítársat kaphatnak a muzsikában.

Az Országos Filharmónia ifjú koncert-látogatói

A sok szerv közül, amely a zene megismertetésével foglalkozik, a legnagyobb szervező munkát talán az Országos Filharmónia végezte és végzi. Az ifjúság rendszeres, módszeres zenei nevelése csak 1953-ban kezdődött el, amikor az Országos Filharmónia hatáskörébe került. Az itt dolgozók többsége tudta, hogy az új feladat eltér az eddigi munkától, hiszen elsősorban pedagógiai jellegű. Arra is számítottak, hogy hosszú időre, türelemre, sok munkára van szükség, és hogy eredmény csak sokára várható. A zene — természeténél fogva — sohasem vetekedhet például a sportnak tömegeket mozgató hatásával, sok szakember maximalista törekvései a kezdeti szakaszban visszajára fordultak. Egyetlen módszer lehetett célravezető: a fokozatosság elve.

Ezen az alapelven nyugszik mai munkájuk is. Az iskolán kívül az egyik legjelentősebb zenei nevelési forma az ifjúsági hangversenyek rendezése. Az évek tapasztalata bebizonyította, hogy figyelembe kell venni a fiatalok életkori sajátosságait, előképzettségét. 1953 óta minden évben újabb és újabb korosztályokat, csoportokat vonnak be vonzáskörükbe, s ma már szinte minden kategóriában indítanak bérletsorozatokat. Külön hangverseny-bérletet bocsátanak ki az általános iskolák felsőtagozatos osztályai, a fővárosi zeneiskolák és a zenei általános iskolák számára, a középiskolai és technikum tanulóknak, az üzemi ifjúság munkásoknak, a szakmunkás tanulóknak, valamint az egyetemi és főiskolai hallgatóknak.

A szervezést az iskolai zenetanárok segítségével végzik. A pedagógusok évről évre lelkesebben kapcsolódnak be a munkába. Egyre jobban látják az ifjúsági hangversenyek hatását napi munkájukban. A Filharmónia mindenekelőtt a műsorszámok összeállításával segít a zenetanároknak. A hangversenyek kezdettől fogva szorosan kapcsolódnak az iskolák tananyagához. Ez persze nem azt jelenti, hogy kizárólag a tantervben szereplő művek szólalnak meg. Bemutatnak olyan darabokat is, amelyek kiegészítik az iskolákban tanultakat, és felkeltik a fiatalok érdeklődését más művek iránt is.

A hangversenyeket, mint egy jó „iskolai órát”, elő kell készíteni. Ami talán a legnehezebb: úgy kell tanítani a gyerekeket, hogy azok ne vegyék észre! Vannak pedagógusok, akik hangversenylátogatás előtt beszélgetnek tanítványaikkal; elmondják, mit fognak hallani, mire kell figyelniük, hogyan viselkedjenek. A koncerten újabb szakszerű magyarázat segíti a megértést. Ezek a műsorismertetések is hozzájárulnak ahhoz, hogy amíg 1954-ben összesen nyolc ifjúsági hangverseny volt Budapesten, 500 fiatal részére, addig 1974-ben ezerkétszáz ifjúsági hangversenyt rendeznek az ország egész területén, csaknem félmillió fiatalnak. A belépőjegyek ára olyan kedvezményes, hogy minden fiatal, illetőleg minden család számára elérhető.

Differenciált szervezés

Ezeknek a céloknak az eléréséhez négy fő eszközt használnak fel: hangversenyismertetés, műfajismertetés, formai elemzés, kapcsolódás más művészeti ágakhoz. A különböző céloknak megfelelően más-más típusú hangversenyt rendeznek. A hangszeres zenét nem tanuló általános iskolásoknak például olyan hangversenysorozatokat szerveztek, amelynek több éves tematikája így alakult: séta a hangszerek birodalmában; európai zenetörténet; romantikus zene; a népdaltól az operáig; élő zenetörténet; klasszikusok; dalok a természetéről; zenés szombat-délutánok. A hangszeres zenét tanuló általános iskolások részére a hangversenysorozatok már magasabb színvonalúak. Itt már több esetben részletes formai elemzést is kapnak a gyerekek. Például a „Nagy szimfóniák” című sorozatban, ahol egyetlen szimfónia szerepelt minden előadás műsorán, a hangverseny első részében ismertették a mű keletkezési körülményeit, témáit, formáját, lejátszották részleteit; szünet után pedig teljes egészében meghallgathatták a művet.

Az Ifjú Zenebarátok Klubjának hangversenyén

Az új koncert-közönség

Vetélkedő az Ifjú Zenebarátok Klubjában Siklós Péter felvételei

A Filharmónia ifjúsági hangversenyein a legkiválóbb magyar és külföldi művészek lépnek fel, így színvonaluk nem tér el a felnőtt hangversenyekétől. A gyermekek számára — a rendelkezésre álló anyagi eszközök figyelembevételével — a legjobbat akarják nyújtani.

A hangversenyismertetéseket továbbra is folytatják a koncerteken. Az ifjúsági hangversenyek tematikájának összeállításánál főként négy dolgot tartanak szem előtt: 1) kapcsolódjanak az ének- és zeneoktatás anyagához, egészítsék ki azt; 2) korosztályonként külön tematikával rendelkezzenek, azaz vegyék figyelembe a fiatalok zenei ismereteit, életkori adottságait; 3) a műsorszámokban feltétlenül kapjanak helyet a zenetörténet nagy, klasszikus művei és alkotói mellett napjaink kompozíciói is; 4) nagyon kell vigyázni arra, hogy a szórakozáson túlmutató nevelés észrevétlenül maradjon.

A főiskolások és egyetemisták számára szervezik évente az Erkel színházi nagyzenekari bérletet. Ezek a koncerteken elhagyják a műsorismertetést; ezek az előadások átmenetet jelentenek az ifjúsági és a felnőtt hangversenyek között. Népszerűek az orgonamuzsikával megismertető és a „Korunk zenéje” című bérletsorozatok is.

Az Országos Filharmónia az óvodás kortól a felnőtt korig gondosan elkészített módszertani terv alapján állítja össze a bérleteket. Olyasmire is figyelmet fordítanak, hogy például a 8–13 éveseknek nem szabad egyszerre hosszú művet bemutatni; inkább rövidebb műveket adnak elő, több ismertető, magyarázó szöveggel. Az ilyen műsorokat fejtrőrkkel, közös énekléssel színesítik.

Ifjú Zenebarátok Klubja

A fiatalok megnyerésének egyik legeredményesebb s már hagyományokkal büszkélkedő módja az Ifjú Zenebarátok Klubjának hálózata. E mozgalom ebben az évben ünnepli 15 éves fennállását. A klubok vezetői országos hírű, nemzetközileg is elismert művészek; például a Tátrai-vonósnégyes, a Bartók-vonósnégyes, Lukács Pál, Zempléni Kornél, Antal Imre. A külföldiek közül vendégük volt Pablo Casals, Dimitrij Kabalev-szkij. Utóbbi a Mozart Klub naplójába írta ezeket a sorokat: „El vagyok ragadtatva attól, amit az Önök Mozart Klubjában láttam. Ez komoly volt és szórakoztató. Hiszem, hogy ennek a Klubnak mindegyik fiatal résztvevője valóban megtanulja szeretni és érteni a zenét. Kívánok Önöknek szüntelen és teljes sikert. Köszönöm . . .”

Jelenleg húsz zenebarát klub működik Budapesten, 8–14 évesek részére: s első-sorban a peremkerületekben! Székhelyük a kerület művelődési otthona, vezetőjük a kerületben legalkalmasabb ének- vagy zene-tanár. A klubtagság ma már jutalom. A klub-nak azok a fiatalok lehetnek a tagjai, akik iskolai énektanulmányuk során erre alkalmasnak bizonyulnak. Egy-egy ilyen össze-jövetelen — éppen az ideális légkör megte-remtése végett — 50–100 gyerek vesz részt.

A mozgalmat tovább fejlesztik, és a programokat igyekeznek gazdagítani. A klub-mozgalmhoz nagy segítséget nyújt a Főváro-si Tanács Művelődésügyi Főosztálya is.

Munkásfiatalok a hangversenytermekben

Az Ifjú Zenebarátok Klubjaiba elsősorban a munkásfiatalokat akarják bevonni. A munkásfiatalok zenei nevelésével Magyarorszá-gon a Zeneművész Szakszervezet Ifjúsági Bizottsága kezdett el foglalkozni az 50-es évek közepén. Ezzel párhuzamosan az álla-mi hangversenyrendező szerv is külön gon-dot fordított az ipari tanulókra.

Az ifjúsági törvény újabb lendületet adott e kultúrpolitikai fontos terület fejlődésé-nek. Így született meg az a terv, hogy a munkásfiataloknak — a régóta bevált általá-nos iskolai tapasztalatokból és gyakorlatból kiindulva — „házhoz viszik” a zenét. A Fő-városi Tanács Művelődésügyi Főosztálya anyagilag támogatta ezt a törekvést. A szer-vezés feladatát a művelődési otthonok vál-lalták. A nagyon népszerűvé vált és ennek a korosztálynak a zenei ismereteit figyelem-be vevő összeállítás három előadásból állt. Igaz, hogy az első előadásokon a 150 bérlet-tulajdonosnak csak egy töredéke jelent meg, — ezek a fiatalok viszont mindvégig kitartot-tak. Ennek a kezdeményezésnek ez volt az egyetlen sikere.

Sajnos, az általános iskolából kikerülve, a munkásfiatalok éppen a legfogékonyabb kor-ban — mindenféle módszeres ének-zene tanulástól elszakadtak. Felmerül a kérdés: mit lehetne tenni értük? A munkásfiatalok rendszeres koncertlátogatóvá nevelésére minden érdekelt összefogott. A Művelődés-ügyi Minisztérium és a Munkaügyi Minisz-terium is jelentős segítséget nyújtott. A gya-korlati megvalósítást az Országos Filharmó-nia és a Zeneművész Szakszervezet együtte-sen végzi.

A Szakszervezet művészbrigádja húsz szakmunkásképző intézetet keresett fel ed-dig hangversenyismertetéssel egybekötött koncertekkel. A házi muzsikálásnak szerves kiegészítője az Országos Filharmónia által februárban másodízben indított háromrészes sorozat. Úgy érzik, megtalálták a leg-célravezetőbb formát. A hallgatók létszáma erőteljesen emelkedett: tavaly 80 százalékos látogatottságot értek el. Az elmúlt évadban pedig ismételni kellett a sorozatot!

Új Zenei Stúdió

Az előbbieken felsorolt műsorok elsősor-ban a klasszikus zenét ismertetik meg a fia-talokkal. Ám nem lehet teljes a zenei nevelés az új törekvések, a legmodernebb zene hazai és külföldi alkotásainak érzékeltetése, be-mutatása nélkül.

Az Országos Filharmónia az idén harmad-ízben rendezi meg — a KISZ Központi Mű-vészegyüttessel közösen — az Új Zenei Stúdió című hangversenysorozatát. A kez-fieményezés története: néhány évvel ezelőtt datal zeneszerzők egy csoportja maga köré gyűjtött egy-két érdeklődő szakmabelit, és stúdió-munkába kezdett. A KISZ Központi Művészegyüttesének segítségével lehetőséget kaptak új műveik bemutatására. Az alkotó-művészek amúgyis mindenkor fontos a nyilvánosság előtti megjelenés lehetősége. Ennek a feltételeit teremtette meg a Filhar-mónia, amikor hasonló című hangverseny-sorozat formájában teszi hozzáférhetővé az új művek előadását az érdeklődők számára. A XX. század zenéjének megismertetése összefügg a Filharmónia általános törekvé-sével: átfogó képet adni a zeneirodalomról.

Eleinte hiányos széksorok és értetlen kö-zönség kísérte a szokványostól eltérő modern művek bemutatóit. Általában Simon Albert vezényletével és magyarázatával a II. bécsi iskola reprezentánsainak egy-egy műve szó-lal meg. A műsor második részében pedig egy-egy fiatal magyar zeneszerző ismerteti meg a hallgatókkal szerzeményét.

A Filharmónia az idén is meghirdette az Új Zenei Stúdiót, azzal a különbséggel, hogy a hangversenyeken most már nem egy, ha-nem két mai magyar szerző műve hang-zik el, magyarázat nélkül. Bár ezeket a hang-versenyeket elsősorban az egyetemi és főis-kolai ifjúság számára rendezik, olyan nivó-sak, hogy alkalmasak az ének- és zenetaná-rok zenei továbbképzésére is.

A fővárosi zeneoktatás

A hangversenyszervezés — de az Opera-ház is! — a műsorok összeállításánál és a bérletek kibocsátásánál az iskolai énektaní-tásra alapít. Különösen nagy jelentősége van a hangszeres zenét tanulók közötti szervezés-nek. A zeneiskolák iránt ma már olyan nagy az érdeklődés, hogy 1200 gyerek jelentkezé-sét kellett helyhiány miatt visszautasítani. A fővárosban jelenleg 15 000 hallgató van a különböző tanszakokon. A tanulók 38,1 százaléka fizikai dolgozók gyermeke. Sajnálatos tény, hogy a tízenötzezből mindössze 120 a szakmunkástanuló. A zeneiskolák fej-lesztési tervei a kedvezőtlen számaránnyal is összefüggenek. Ha a fővárosi zeneoktatás megkapja az anyagi lehetőségeket, a szakmun-kástanuló kollégiumokban szeretnének ki-helyezett tagozatokat létrehozni. A szak-munkástanuló intézetekben elsősorban a fúvóshangszerek és a gitártanszak tarthat számot érdeklődésre. Ez azonban tanerő-gondokat is felvet majd.

Az ipari tanulók között a zenei nevelés-nek egy másik s talán még többet ígérő módszere lehetne a kórusok szervezése, az énektanítás. Nehezíti azonban a dolgot, hogy a szakmunkásképző intézetekben nem folyik énektanítás, s így a kapcsolat megteremtésére kevés a lehetőség. Hasonló a helyzet a szak-középiszkolákban is. A zsúfolt tantervbe itt sem fér bele az ének-zene tanítása.

1973 szeptembere óta az általános tagoza-tú gimnáziumokban négy éven át bevezetik az ének-zene tanítást, heti egy órában. Ta-lán nem ártana a tényleg zsúfolt tantervű szakközépiszkolákban is legalább heti egy

órában — h
— helyet
szen már m
zetség nél
bereket neve

Ifjúsági operaelőadások

A Magyar Állami Operaház 18 000 ifjú-sági bérletet adott el az elmúlt évadban. Az Operaháznak speciális problémákat is meg kell oldania. A színház hangulata a kiseb-beknek nagyobb lehetőséget kínál a fegyvel-mezetlenségekre. A kapcsolatot is nehezebb megteremteni a hallgatókkal, különösen ak-kor, ha nem tudnak lépést tartani a cselek-ménnyel. Ezért kísérletként bevezették a hangversenyismertetésekhez hasonlóan az opera-ismertetést, kezdetben csak az előadás előtt, később a felvonások között is. A próbál-kozás bevált, tehát a jövő évadban még gyak-rabban folyamodnak ehhez a módszerhez.

Az ifjúsági opera-előadások színvonalára viszont sok panaszt hallhattunk. Az Opera-ház minden erőfeszítése ellenére ma is van-nak kevésbé sikerült, az átlagon jóval aluli előadások. Ez azért rejt magában nagy ves-zélyt, mert ha az első találkozás az operá-val csalódást okoz a hallgatóknak, egy életre elmehet a kedve ettől a műfajtól.

Zenei népművelés

A zenei nevelésnek fontos eszközei a kó-rusok. Évente rendszeresen tartanak kórus-hangversenyeket egy-egy kerület iskolái-nak részvételével a Zeneakadémián. Az úttö-rök évi seregszemléje, a rádió és televízió különböző zenei vetélkedői is igen népszerű-ek. A fővárosi zenei nevelés sikerét bizo-nyítja, hogy a Röpülj páva mozgalom is budapesti gimnáziumból indult el. (Először a József Attila Gimnáziumban rendeztek ilyen műsort, amit a TV is közvetített.)

A legutolsó három évtizedben a zenei iz-lés fejlesztéséért sokat tettek a népművelők. Még a lerombolt hidak sem építették újjá, még nagy nehézségekkel küzdött a közélet-mezés — de a Népművelési Központ már működött a Szép utca 5. szám alatt. Művé-szeti, zenetörténeti és esztétikai előadók jár-ták Pest–Budát, s az iskolákban, üzemek-ben, alkalmi előadóhelyiségekben maguk köré gyűjtötték a főleg fiatalokból kikerült érdeklődőket — elvitték nekik a művelő-dést, a zenét. A vezetők között ott találjuk Szabolcsi Bence, Lenkei Lajos, Bálint Mar-cell nevét.

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat ugyancsak nagy feladatot tölt be a fiatalok zenei művelésében. Szakképzett előadók be-járják Budapest távoli kerületeit, üzemait, vállalatait, kultúrotthonait, munkásszállá-sait, az ifjúság körében különösen kedvelt, hanglemezekkel illusztrált előadásaikkal.

A Népművelési Intézet a központja fia-tal nemzedékünk zenei nevelésének: mun-káját hathatósan támogatja a Művelődés-ügyi Minisztérium. Nagy érdemeket szer-zett e téren a régi Bartók Szövetség is, mely elsősorban a daloskultúra és a fiatal karna-gyok, hangszeres együttesek ügyét karolta fel.

Láng Tamás